

Prof. Dr. Ayhan Selçuk Özgenç

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Mali Hukuk Anabilim Dalı

UZAY VE VERGİLENDİRME

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR.....	XIII
§ 1. Giriş	1
I. Kavram	1
1. Tanım.....	1
a. Üst Kavramlar	1
aa. Hava	1
bb. Uzay.....	2
b. Alt kavram: Dış Uzay	4
2. Terim.....	7
II. Uzayla İlgili Temel Kavramlar	7
1. Atmosfer.....	7
2. Yörünge	9
3. Uydu	10
4. Uzay Nesneleri	13
5. Gök Cisimleri.....	15
6. Hava Sahası.....	16
III. Konunun Sınırlandırılması ve Plan.....	18

Birinci Bölüm

UZAY HUKUKUNUN NORMATİF TEMELLERİ: İLKELER/ ULUSLARARASI ANLAŞMALAR

§ 2. İlkeler ve Anlaşmalar	21
I. Tarihsel Arka Plan	21

II. Normatif Yapı Öncesi: Birleşmiş Milletler Kararları.....	25
1. Uzayın Keşfi ve Kullanımında Devletlerin Faaliyetlerini Düzenleyen Hukuk İlkeleri	25
2. Milletlerarası Doğrudan Televizyon Yayıncılığında Yapay Dünya Uydularının Devletlerce Kullanımını İdare Eden İlkeler	26
3. Dünyanın Uzaydan Uzaktan Algılanmasına Dair İlkeler.....	27
4. Nükleer Güç Kaynaklarının Uzayda Kullanımına Dair İlkeler	28
5. Özellikle Gelişmekte Olan Devletlerin İhtiyaçlarını Dikkate Alarak Bütün Devletlerin Yararına ve Menfaati İçin Uzayın Keşfinde ve Kullanımında Milletlerarası İşbirliğine Dair Bildiri.....	29
III. Normatif Yapının Tesisi: Uluslararası Anlaşmalar	30
1. Ay ve Diğer Gök Cisimleri Dahil, Uzayın Keşfi ve Kullanılmasında Devletlerin Faaliyetlerini Yöneten İlkeler Hakkında Anlaşma (Uzay Anlaşması)	30
2. Astronotların Kurtarılması, Astronotların ve Uzaya Fırlatılmış Olan Araçların Geri Verilmeleri Hakkında Anlaşma (Kurtarma Anlaşması)	31
3. Uzay Cisimlerinin Verdiği Zarardan Dolayı Uluslararası Sorumluluk Hakkında Sözleşme (Sorumluluk Sözleşmesi)	33
4. Dış Uzaya Fırlatılan Cisimlerin Tescili (Tescil Sözleşmesi)	33
5. Devletlerin Ay'da ve Diğer Gök Cisimlerindeki Faaliyetlerini Düzenleyen Anlaşma (Ay Anlaşması).....	34

İkinci Bölüm

UZAYIN HUKUKSAL DÜZENİ VE UZAYDA FAALİYET ESASLARI

§3. Uzayın Hukuksal Rejimi	37
I. Uluslararası Hukukta Egemenlik	37
1. Devletin Kara Ülkesi Üzerinde Egemenlik	37

2. Devletin Deniz Ülkesi Üzerinde Egemenlik.....	40
3. Devletin Hava Ülkesi Üzerinde Egemenlik	45
4. Uzayda Egemenlik.....	48
a. Uzayda Egemenliğin Sınırı	48
b. Uzay Serbestliği	51
II. Uzayla Karşılaştırılabilir Yeryüzü Bölgelerinde Egemenlik.....	54
1. Kutup Bölgeleri.....	54
2. Açık Denizler ve Uluslararası Deniz Yatakları	58
a. Açık Denizler.....	58
b. Uluslararası Deniz Yatakları	61
3. Uzay Bölgesi İçin Çıkarımlar	67
§4. Uzayda Faaliyet Esasları.....	73
I. Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılması.....	73
II. Uzay Faaliyetlerinin Eşitlik Temelinde Serbest Olması	75
III. Uzayın İnsanlığın Ortak Mirası Olması.....	77

Üçüncü Bölüm

UZAY EKONOMİSİ VE VERGİLENDİRME

§5. Uzayın Ticarileşmesi	81
I. Uzay Ekonomisinin Temelleri	81
1. Ortaya Çıkışı ve Tanımlanması	81
2. Uzay Ekonomisi Bakımından Uzay Faaliyetlerinin Özelleşmesi.....	86
3. Uzay Ekonomisinin Kapsamı.....	89
a. Uzayın Kullanımına Yönelik Faaliyetler.....	89
aa. Uydu İletişimi	89
bb. Yeryüzü Gözlemi	95
cc. Navigasyon	97
dd. Fırlatma Hizmetleri ve Uzay Taşımacılığı.....	98
ee. Uzay Turizmi.....	105

b. Uzayın Keşfine Yönelik Faaliyetler: Uzay Madenciliği....	108
II. Uzay Sektörünün Ekonomik Değeri ve Yatırım Eğilimleri.....	114
1. Ekosistemin Büyüklüğü	114
2. Sermaye Yatırım Hareketleri	116
§6. Uzayda Vergilendirme.....	121
I. Mali Egemenliğin Esasları	121
II. Vergilendirme İlkeleri.....	123
1. Kaynak İlkesi.....	123
2. İkametgah İlkesi.....	124
3. Uyraklık İlkesi	124
4. Türkiye Yaklaşımı	125
a. Gelir Vergisi Kanunu	125
b. Kurumlar Vergisi Kanunu.....	126
III. Uzayla Karşılaştırılabilir Yeryüzü Bölgelerinde Vergilendirme	
Yetkisi.....	126
1. Deniz Alanları	126
a. Kıta Sahaneliği	127
b. Açık Denizler.....	128
c. Uluslararası Deniz Yatağı	129
d. Deniz Taşımacılık Güzergahları	130
2. Hava Sahası.....	130
3. İlgili İçtihatlar.....	136
a. Souza v. İç Gelir İdaresi Kararı.....	136
b. Petrol Tankeri Kararı	138
c. Danimarka Şirketleri Kararı	140
IV. Uzay Faaliyetlerinin Hukuki ve Vergisel Rejimi.....	141
1. Uzay Faaliyeti Kavramı.....	141
2. Ulusal Yaklaşımlar	144
a. Amerika Birleşik Devletleri	145
b. Lüksemburg.....	148
3. Uluslararası Yaklaşım.....	150

a. İkili Vergi Anlaşmaları	150
aa. Brezilya – Venezuela Anlaşması	151
bb. Türkiye Yaklaşımı	152
b. OECD Modeli.....	154
aa. Uydular	154
bb. Uydu Aktarımı	158
c. İlgili İçtihatlar	160
aa. Gaoxingzhongzi Davası.....	160
bb. Intelsat Şirketi Davası	162
cc. AsiaSat Davası	163
dd. Intelsat Global Davası.....	165
4. Uydu Aktarımına Türkiye Yaklaşımı	168
aa. İdari Yaklaşım	168
bb. İlgili İçtihatlar	170
V. Uzayın Kullanımı ve Keşfinde Vergilendirme Yetkisi	171
1. Egemenlik Yetkisi Dahilinde Gerçekleşen Faaliyetler	171
a. Faaliyetlerin Kapsamı	171
b. Vergileme Rejimi.....	172
aa. Uluslararası Hava Taşımacılığı.....	173
bb. Bağımlı Kişisel Faaliyetler.....	175
2. Egemenlik Yetkisi Dışında Gerçekleşen Faaliyetler	177
a. Faaliyetlerin Kapsamı	177
b. Egemenlik Dışı Alanlarda Vergileme Zorunluluğu	178
c. Bağlama Noktası Arayışı	179
d. Uzay Madenciliğinde Vergisel Tartışmalar.....	184
aa. Model Önerisi	184
bb. Vergilendirme Rejimi Önerisi.....	187
e. Uzay Vergilendirmesinde Çok Taraflılık.....	189
§7. Sonuç	195
KAYNAKÇA.....	201